
Hvis du har tid til én bok – les denne!

BOKOVERSIKT

Jeg leste *Den etiske fordring* første gang for halvannet år siden, og ble lykkelig overrasket over å finne at denne mye omtalte boken, opprinnelig publisert i Danmark i 1956, ikke var en tørr og uappetittlig fagfilosofisk tekst, men et nydelig knippe av innsiktsfulle refleksjoner om de saftigste forhold i livet. Boken har gjort noe med meg. Jeg tenker stadig på den, og bruker Løgstrups perspektiver som kompass når jeg tar meg frem gjennom hverdagens jungel – som lege, ektefelle, far, venn eller kollega.

”Det er en alminnelig filosofisk iakttagelse at de mest grunnleggende fenomenene som hører vår eksistens til, er de vi blir oppmerksomme på sist og med størst vanskelighet,” skriver Knud E. Løgstrup tidlig i boken. Fordi vi ikke forstår oss selv og våre livsbetingelser har det i vår kulturkrets vokst frem et forvrengt bilde av menneskets, din og min, natur. Denne misforståelse går ut på at mennesker først og fremst, og i enhver vesentlig og etisk forstand, er selvstendige, selvstyrte og uavhengige av andre og av fellesskapet. *Den etiske fordring* er et solid forankret oppgjør med dette menneskesynet. Løgstrup hevder ikke det motsatte, at vi er uten selvstendighet. Men han argumenterer meget godt for at reell selvstendighet og autonomi alltid springer ut av og bygger på at ”vi er hverandres liv og hverandres skjebne”.

Løgstrup starter fra det allmenne fenomen at mennesker i utgangspunktet møter hverandre med tillit. Det skal skje noe spesielt før vi blir mistenksomme, selv vilt fremmede mennesker vil vi i utgangspunktet tro snakker sant. Tillit er en grunnleggende tilstand for hver og en av oss. Å være tillitsfulle er ikke et valg vi gjør, men en livsbetingelse vi er kastet ut i. Og tillit innebærer alltid blottstillelse, skriver Løgstrup. I tilliten er vi ikke sperret inne i oss selv, vi strekker oss ut mot den andre med et behov for å bli tatt imot, ikke avvist. Tillit er derfor sårbarhet. Sårbarhet betyr at den andre har makt over meg, holder noe av mitt liv i sin hånd. ”Det kan være svært lite, en forbigående stemning, en oppstemthet en vekker eller får til å visne, en tristhet en forsterker eller letter. Men det kan også være skremmende mye, slik at det simplet er opp til den enkelte om den andre lykkes med livet sitt eller ikke.”

I en medisinsk sammenheng er det særlig lett å se at menneskemøter rommer tillit, sårbarhet og makt over den andres liv. Løgstrups bok er en gullgrube for den som ønsker å forstå hvorfor *måten* vi opptrer på i pasientmøtene (og

overfor kolleger, medarbeidere, studenter og pårørende) er så viktig. ”Uansett hvor mange måter kommunikasjonen mellom oss kan arte seg på, så består den alltid i å driste seg frampå for å bli imøtekommet. Det er nerven i den, og det er det etiske livs grunnfenomen.”

Løgstrup avviser at det skulle finnes fasitsvar og oppskrifter på hvordan vi skal møte fordringen som ligger i menneskemøtet – fordringen om å gjøre det beste for den andre. ”Det hører fordringen til at den enkelte selv, med det han måtte sitte inne med av innsikt, fantasi og forståelse, skal sørge for å finne ut hva den går ut på.” Løgstrup er ingen godhetsfanatiker, for ham er ikke etikk og pasientsentrert medisin det samme som evig snillisme og etterplapring. Ikke så sjelden er forholdet en eneste utfordring om å gå imot det det andre mennesket forventer og ønsker, fordi dette er det eneste han er tjent med. ”Det som går for å være godhet mennesker imellom, er som oftest en ettergivenhet som tjener til å etablere et uoppriktig forhold. Det som kalles kjærlighet, er som oftest en kjælenhet som skyr sannheten mellom mennesker som pesten.”

Boken anbefales varmt for alle som kan lese.

EdvinSchei

Seksjon for allmennmedisin

Universitetet i Bergen

Publisert: 20. mai 2001. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2025. Lastet ned fra tidsskriftet.no 28. desember 2025.